

## บทที่ 3 ประเทศรัสเซียภายหลังการปฏิวัติ

เมื่อพวกบอลเชวิคภายใต้การนำของเลนินเข้ายึดอำนาจการปกครองและจัดตั้งรัฐบาลใหม่ ยุบรัฐสภา จัดให้มีการปกครองตามระบอบเผด็จการ มีพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียว คือ พรรคคอมมิวนิสต์ อำนาจการปกครองของเลนินมีเฉพาะในมอสโกและปีโตรกราดเท่านั้น เลนินพยายามสร้างความมั่นคงให้แก่รัฐบาล แต่เขาต้องประสบปัญหายุ่งยากมากเนื่องจากมีประชาชนส่วนใหญ่ว่าไม่พอใจการปกครองของเขา และพยายามต่อต้านจนกลายเป็นสงครามกลางเมือง เลนินต้องทำการปราบปรามหลังจากนั้นได้ปรับปรุงการปกครอง สังคม และเศรษฐกิจให้ดีขึ้น

### สงครามคอมมิวนิสต์

ในระหว่าง ค.ศ. 1918 - 1920 เกิดปัญหาภายในประเทศ เราอาจเรียกได้ว่าสงครามคอมมิวนิสต์ ทั้งนี้เป็นผลกระทบมาจากการสงครามกับเยอรมนีในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 ประชาชนไม่พอใจระบบการปกครองและเศรษฐกิจภายหลังสงคราม และต้องการต่อต้าน

สงครามคอมมิวนิสต์เป็นความพยายามที่จะเข้ายึดผลผลิตและกิจการต่าง ๆ มาเป็นของพรรค โดยวิธีการต่าง ๆ คือ

1. ที่ดิน รัฐบาลเข้ายึดที่ดินของชาวนา ตลอดจนผลผลิตต่าง ๆ ที่ชาวนาทำแล้วมาแจกจ่ายให้ประชาชนต่อไป รัฐบาลเข้ายึดโดยใช้กำลังทหารและในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1918 ที่ดินทั้งหมดก็ตกเป็นของรัฐ

#### 2. การอุตสาหกรรม

ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1918 ได้มีกฎหมายบังคับพวกคนงานและเข้ายึดกิจการอุตสาหกรรมมาเป็นของรัฐ และใน ค.ศ. 1920 กิจการอุตสาหกรรมเกือบทั้งหมดตกมาเป็นของรัฐ อยู่ภายใต้การปกครองสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ

#### 3. การธนาคารและการค้า

ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1917 ธนาคารเอกชนถูกสั่งปิดและรัฐเข้าทำการยึดมาเป็นธนาคารชาติ ในเดือนเมษายน และพฤศจิกายน ค.ศ. 1918 รัฐทำการยกเลิกการค้าในต่างประเทศของเอกชน รัฐเข้าทำการผูกขาดการค้าแต่ผู้เดียว

#### 4. ทางด้านแรงงาน

พรรคคอมมิวนิสต์ได้ประกาศว่าทุกคนต้องทำงานให้รัฐ การนัดหยุดงานเป็น

การผิดกฎหมาย ในเดือนกรกฎาคม 1918 พวกคนชั้นกลางถูกบังคับให้มาทำงานโดยใช้แรงงาน

#### 5. ทางด้านการศาสนา

ทรัพย์สินสมบัติที่เป็นของวัดและของขุนนางถูกยึดในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1918 ได้ออกกฎหมายยกเลิกการให้มรดก รัฐเข้ายึดทรัพย์สินสมบัติต่าง ๆ ตลอดจนของมีค่าและงานด้านศิลปะมาเป็นของรัฐ

ประชาชนไม่ยอมรับระบบการเมืองและเศรษฐกิจเช่นนี้ จึงพากันต่อต้านอย่างรุนแรง พวกคอมมิวนิสต์หลายคนถูกฆ่าตาย และเลนินได้รับบาดเจ็บสาหัส ใน ค.ศ. 1920 กองทัพแดงต้องต่อสู้กับการกบฏของพวกชาวนาซึ่งทำการต่อสู้ด้วยความเข้มแข็ง และในระหว่าง ค.ศ. 1920 - 1921 พรรคคอมมิวนิสต์ต้องกวาดล้างสมาชิกที่ไม่เห็นด้วย ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1921 การต่อต้านได้ทวีความรุนแรงขึ้น ทหารเรือที่ฐานทัพครอนสตาต (Krostadt) อยู่ใกล้กับปีโตรกราด ได้เป็นกบฏต่อพรรคคอมมิวนิสต์เพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยที่แท้จริง

เลนินทำการโต้ตอบอย่างรุนแรงเพื่อให้สังคมไปสู่ความสงบเรียบร้อย การปกครองในระยะ 10 เดือนแรก เป็นไปด้วยความสับสนวุ่นวาย ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1918 หัวหน้าตำรวจลับในกรุงปีโตรกราดถูกยิงตาย เลนินจึงทำการรุนแรงแก่ฝ่ายตรงกันข้าม เช่น จับกุม คุ่มขัง ทรมานและตัดสินประหารชีวิต เมื่อการจลาจลเกิดขึ้นอีกอย่างรุนแรง ประชาชนส่วนใหญ่ล้มตายไป นักโทษถูกประหารชีวิตรวมทั้งพวกกบฏที่ครอนสตาตอีกเป็นจำนวนมาก และพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 พร้อมด้วยซารินา ไอรอสและธิดา

เมื่อมีนักโทษมากเกินไป รัฐส่งนักโทษเหล่านี้ไปทำงานในค่ายกรรมกรในภาคเหนือของรัสเซีย ซึ่งตั้งขึ้นในเดือนเมษายน ค.ศ. 1919 ณ ที่นี้พวกรัสเซียชาวที่เป็นข้าราชการและนักการเมืองในสมัยพระเจ้าซาร์ต้องการร่วมกับนักโทษสามัญชนค่ายกรรมกรเหล่านี้ได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นในสมัยสตาลิน

ในระหว่างนี้มีผู้ลี้ภัยออกไปอาศัยในต่างประเทศถึง 2 ล้านคน ในบรรดาผู้ลี้ภัยเหล่านี้มีพวกปัญญาชน นักเขียนและศิลปินที่มีชื่อรวมอยู่ด้วย

#### สงครามกลางเมือง

การปกครองในระยะแรก พวกบอลเชวิคมีไม่มากนัก มีสมาชิกประมาณแสนคน ต้องเผชิญกับศัตรูหลายด้าน เช่นพวกเมนเชวิคและพรรคปฏิวัติสังคมนิยม เป็นต้น เคเรนสกีซึ่งหลบหนีไปในระหว่างการปฏิวัติพยายามรวบรวมกองทัพกลับเข้ามายึดอำนาจการปกครอง แต่ขาดความร่วมมือจากพวกกรรมกรขนส่ง และในวันที่ 7 พฤศจิกายน เมื่อมีการประชุมคองเกรสแห่งโซเวียตเป็นครั้งที่ 2 เขาก็ได้แถลงว่ารัฐบาลชั่วคราวได้สิ้นสุดลงแล้ว และเขาก็รีบเจรจาสงบศึกกับมหาอำนาจกลาง

รัฐบาลบอลเชวิคใช้อำนาจเผด็จการบริหารประเทศ โอนที่ดินและกิจการอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น โรงงาน การรถไฟ ธนาคาร เหมือนแร่ เป็นต้น มาเป็นของรัฐ เลิกการอุดหนุนวัดในนิกายกรีก ออร์โธดอกส์ ยกเลิกหนี้สินที่เคยทำไว้กับต่างประเทศในสมัยพระเจ้าซาร์ ทำความตกใจให้แก่ประเทศ เจ้าหนี้เป็นอย่างยิ่ง

อังกฤษและฝรั่งเศสซึ่งเคยเป็นพันธมิตรกับรัฐบาลของพระเจ้าซาร์กระทำตนเป็นศัตรูต่อรัฐบาลของเลนินมากขึ้น สนับสนุนให้มีการปฏิวัติต่อต้านรัฐบาล ทำให้การปฏิรูปด้านต่าง ๆ ไม่เป็นที่เรียบร้อย มหาอำนาจตะวันตกได้ส่งกองทหารอย่างไม่เป็นทางการมาที่วลาดีวอสต็อก และบนฝั่งทะเลดำเพื่อต่อต้านรัฐบาลโซเวียต แต่อ้างว่ากองทัพเหล่านี้มาคุ้มกันชาวรัสเซียซึ่งเป็นชนหมู่น้อย เศรษฐกิจของรัสเซียหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ตกต่ำมาก ประชาชนส่วนใหญ่ยากจนไม่พอใจระบอบการปกครองของรัสเซีย ได้ร่วมมือกันทำการต่อต้านรัฐบาลจนกลายเป็นสงครามกลางเมือง คือระหว่างกองทัพของรัสเซียขาวและรัสเซียแดง รัฐบาลต้องใช้เวลาปราบปรามการจลาจลเป็นเวลานาน

ทรอทสกี ผู้นำของกองทัพรัสเซียแดงพยายามกวาดล้างกองทัพรัสเซียขาวให้หมดไป ในขณะนั้นพลเรือเอกโคลชัค (Kolchak) เข้ายึดอำนาจในเมืองออมสค์ (Omsk) จัดตั้งรัฐบาลชั่วคราว แต่ต่อมามีผู้ให้ความสนับสนุนลดน้อยลง ในที่สุดก็สลายตัวไป

ยูเดนิช (Yudenich) รักษาการณ์ทางเขตบอลติกและเดนิคิน (Denikin) ก็ถูกสกัดกั้นจากกองทัพของพวกบอลเชวิคจนต้องสลายตัวไป การจลาจลยังไม่หยุดยั้งแค่เพียงเท่านี้ ใน ค.ศ. 1920 โปแลนด์ได้ประกาศสงครามต่อรัสเซียและกองทัพรัสเซียขาวจากไครเมียภายใต้การนำของนายพล Wrangel เคลื่อนเข้ามาในมอสโคว์ ทรอทสกีต้องเจรจาสงบศึกกับโปแลนด์ลงนามในสนธิสัญญา Riga ใน ค.ศ. 1920 เพื่อที่จะได้รวมกำลังทัพรัสเซียแดงต่อต้านกองทัพของนายพล Wrangel แต่เพียงด้านเดียว ในต้นปี 1920 กองทัพของฝ่ายสัมพันธมิตรเลิกการปิดล้อม และ 2 ปีต่อมา ญี่ปุ่นก็ถอนตนออกจากไซบีเรียตะวันออก รัสเซียจึงรอดพ้นจากการจลาจลที่เกิดขึ้น แต่ก็สูญเสียชีวิตทหารไปมาก ต่อจากนั้นพวกรัสเซียขาวที่ถูกจับกุมก็ถูกลงโทษในข้อหาว่าก่อการจลาจล ถูกลงโทษประหารชีวิต รวมทั้งพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 และพระราชวงศ์ก็ถูกประหารชีวิตที่เอคาเทอรินเบิร์ก (Ekaterinburg) เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม ค.ศ. 1918<sup>1</sup>

### **การปกครองตามระบอบคอมมิวนิสต์**

หลังจากที่รัฐบาลปราบสงครามกลางเมืองเรียบร้อยแล้ว รัฐบาลได้ริบวางระบอบการปกครองให้เรียบร้อยเพื่อความเป็นปึกแผ่นของประเทศ

---

<sup>1</sup>Ferguson & Bruun: European Civilization, Houghton Mifflin Company, Boston, 1964, p.810

เลนินเข้ายึดที่ดินและกิจการทางด้านการอุตสาหกรรมมาเป็นของรัฐ เปลี่ยนมาใช้ปฏิทินแบบใหม่ ยุบสภาร่างรัฐธรรมนูญ ปกครองตามระบอบเผด็จการ โดยมีพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียวคือพรรคคอมมิวนิสต์ -เขายึดความคิดของคาลมาร์กซ์เป็นหลัก

ข้าราชการและประชาชนส่วนใหญ่ไม่พอใจระบอบการปกครองของเลนิน จึงพากันนัดหยุดงานและเดินขบวนต่อต้าน ทำให้เกิดผลเสียทางด้านเศรษฐกิจไปด้วย ในการประชุมโซเวียตได้มีการประกาศว่ารัสเซียเป็นสาธารณรัฐของสภาผู้แทนกรรมกร ทหาร และชาวนา (A Republic of Soviets of Workers' Soldiers' and Peasants' Deputies)

รัฐบาลได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม ค.ศ. 1918 และสาธารณรัฐได้นำรับรองเป็นทางการว่าสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตรัสเซีย (The Russian Socialist Federated Soviet Republic ใช้ชื่อย่อว่า RSFSR ประกอบด้วยแคว้นต่าง ๆ ในรัสเซียในส่วนที่เป็นอาณาจักรมาก่อนเท่านั้น ยังไม่รวมดินแดนอื่น ๆ เหมือนปัจจุบัน รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีการแถลงการณ์เกี่ยวกับการประกาศสิทธิปวงชนของผู้ใช้แรงงานและวางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการทำงานและสิทธิบางประการของประชาชน ในการประชุมคองเกรสแห่งโซเวียต เมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 1922 ที่ประชุมเห็นชอบให้มีการประกาศจัดตั้งสหภาพสาธารณรัฐโซเวียตโซเชียลลิสม์ (Union of Soviet Socialist Republics) ประกอบด้วยสหพันธ์สาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตรัสเซีย ยูเครน สาธารณรัฐคอเคเซียน

### การปกครองสมัยสตาลิน

ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1922 เลนินล้มป่วยลงและถึงแก่กรรมในเดือนมกราคม ค.ศ. 1924 ภายในพรรคเกิดปัญหาว่าใครจะเป็นผู้นำคนต่อไป และเกิดการแข่งขันกันขึ้น บุคคลที่สมควรจะได้รับตำแหน่งนี้คือ ทรอทสกี (Trotsky) เขาเคยเป็นผู้จัดขบวนการปฏิวัติในเดือนตุลาคม (พฤศจิกายนตามปฏิทินแบบใหม่) และเป็นผู้จัดตั้งกองทัพแดง เขามีลักษณะที่จะเป็นผู้นำของพรรค เป็นนักพูดที่ดีและเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดเลนินมากที่สุด นอกจากนี้เขายังเป็นแม่ทัพในการปราบสงครามกลางเมือง แต่เขาขาดคุณสมบัติที่จะเป็นนักการเมืองที่ดี ทรอทสกีไม่มีความอดทนต่อการบริหารและไม่รู้วิธีการที่จะพัฒนาประเทศ เขาชอบพูดและเขียนเกี่ยวกับการปฏิวัติโลกมากกว่า เขาหวังที่จะให้การสนับสนุนการปฏิวัติในประเทศต่าง ๆ

เมื่อนานวันเข้าภาระหน้าที่และความรับผิดชอบในการบริหารเพิ่มมากขึ้น จนเกิดความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน

ผู้ที่ขึ้นมามีอำนาจแทนเลนินคือชาวจอร์เจียชื่อ โจเซฟ จูร์ชวิลี

เกิดใน ค.ศ. 1879 และถึงแก่กรรมใน ค.ศ. 1953 เขาเกิดในครอบครัวที่ยากจนในแคว้นจอร์เจีย<sup>2</sup> (Georgia) เขาได้ศึกษาในโรงเรียนสงฆ์ตั้งแต่อายุ 9 ขวบ เป็นคนที่มีอารมณ์ร้อน สนใจหลักการของมาร์คส์ ได้เข้าร่วมมือกับพรรคบอลเชวิคเดินขบวนต่อต้านรัฐบาลและทำการปฏิวัติจนเป็นผลสำเร็จ เขาใช้ชื่อสตาลินใน ค.ศ. 1913 เขาไม่มีพรสวรรค์ในการศึกษา แต่เป็นคนซื่อสัตย์และขยันในการทำงาน พร้อมทั้งจะทำตามคำสั่งสอนของเลนิน เขามีบทบาทน้อยมากในระหว่างการปฏิวัติ

ในระหว่างการทำงานให้พรรค เขาเคยถูกจับและถูกเนรเทศไปไซบีเรีย บ่อยครั้งเขาทำงานสังกัดพรรคบอลเชวิค ร่วมกับเลนินและทรอตสกี

เมื่อเกิดการปฏิวัติใน ค.ศ. 1917 เขาเดินทางมาจากไซบีเรียมายังปิโตรกราด และได้รับเลือกเป็นสมาชิกในคณะกรรมการกลาง เมื่อการปฏิวัติเรียบร้อยแล้ว เขามีตำแหน่งประธานคณะกรรมการบริหารเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในคณะรัฐบาลบอลเชวิค

ในด้านการบริหาร เมื่อมีปัญหาใด ๆ เกิดขึ้น เลนินจะได้รับความช่วยเหลือจากสตาลินในรายละเอียดต่าง ๆ ซึ่งเลนินและทรอตสกีทำไม่ได้ เช่นการตัดสินใจเกี่ยวกับการเมืองและการทหาร เขามีความสำคัญสำหรับพรรคมากขึ้น เมื่อสงครามกลางเมืองสิ้นสุดลง สตาลินได้มีส่วนร่วมในการบริหารมากขึ้น ทรอตสกีไม่ได้สนใจปัญหานี้เลย ใน ค.ศ. 1922 สตาลินมีอำนาจมากขึ้นและขัดคำสั่งของเลนินในบางครั้ง และดูหมิ่นภรรยาของเลนิน ซึ่งทำให้สัมพันธ์ภาพของบุคคลทั้งสองสิ้นสุดลง

จะเห็นได้ว่าในระยะนี้เกิดการขัดแย้งระหว่างผู้นำคอมมิวนิสต์ สตาลินรวมพรรคพวกของตนต่อต้านทรอตสกีซึ่งเป็นคู่แข่งคนสำคัญของเขา เขาพยายามกีดกันทรอตสกีไม่ให้มีโอกาสเข้ายึดอำนาจ เพราะเขาเห็นว่าทรอตสกีอาจจะนำประเทศไปสู่อันตรายได้ เนื่องจากเขาสนับสนุนให้มีการปฏิวัติในประเทศต่าง ๆ สตาลินต้องการให้มีสังคมนิยมในประเทศเดียวเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาโซเวียตในด้านต่าง ๆ เช่น การอุตสาหกรรม แต่ทรอตสกีให้ความเห็นว่าสังคมนิยมในประเทศเดียวนั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ เพราะสังคมนิยมในความหมายของมาร์กซิสม์นั้นจะต้องสนับสนุนให้มีการปฏิวัติในประเทศต่าง ๆ ใน ค.ศ. 1927 ทรอตสกีถูกขับไล่ออกจากพรรค และ 2 ปีต่อมาเขาถูกเนรเทศออกนอกประเทศ และไปตั้งถิ่นฐานในเม็กซิโก เขาถูกลอบสังหารใน ค.ศ. 1940 โดยคอมมิวนิสต์ผู้หนึ่งซึ่งเป็นพรรคพวกของสตาลิน

ชัยชนะของสตาลินเหนือทรอตสกีนี้ แสดงให้เห็นว่ารัสเซียกำลังเปลี่ยนโฉมหน้าในการ

---

<sup>2</sup>อยู่ในเขตคอเคซัส (Caucasus) ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของรัสเซียตั้งแต่ ค.ศ. 1801 ชาวจอร์เจียนเป็นพวกที่นับถือคริสตศาสนานิกายกรีก ออร์ทอดอกซ์ มีวัฒนธรรมและภาษาแตกต่างชาวรัสเซียอื่น ๆ

ปกครองใหม่ในรูปของเผด็จการเบ็ดเสร็จ สตาลินเป็นคนที่มีความสามารถในการบริหาร และทำงานอย่างบ้าคลั่ง สตาลินกำจัดคู่แข่งของเขาออกไปทีละคน จนกระทั่งในปลายปี 1930 เขามีอำนาจการบริหารอย่างเด็ดขาด ปกครองประชาชน 170 ล้านคน

การปกครองของสตาลินนั้นเราอาจแบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ การปรับปรุงเศรษฐกิจเบื้องต้นของรัสเซีย (ค.ศ. 1928 - 1932) ความรุนแรงทางการเมือง (ค.ศ. 1932-1938) และการสงครามขยายอำนาจ (ค.ศ. 1939 - 1953)

### **รัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1936**

ใน ค.ศ. 1936 ได้มีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ได้ระบุไว้ว่าสหภาพโซเวียตปกครองตามระบอบเผด็จการโดยชนชั้นกรรมาชีพ รัฐธรรมนูญฉบับนี้มี 146 มาตรา ประกอบด้วย สภาแห่งสหภาพ (Council of the Union) พลเมือง 3 แสนคนเลือกผู้แทนได้ 1 คน สภาแห่งชนชาติต่าง ๆ (Council of Nationalities) ประกอบด้วยผู้แทนชาติต่าง ๆ ในสาธารณรัฐโซเวียตเลือกผู้แทนตามอัตราส่วนของแต่ละรัฐ

สตาลินเป็นประธานคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อที่ประชุมสภาองเกรส สภาเห็นชอบด้วยเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม ค.ศ. 1936

รัฐธรรมนูญฉบับนี้จัดให้มีการเลือกตั้งโดยใช้ลงคะแนนลับ แต่เป็นรัฐธรรมนูญที่มีพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียว ฉะนั้นการลงคะแนนเสียงจึงเป็นเพียงแต่การยอมรับหรือไม่ยอมรับเท่านั้น

### **ความรุนแรงทางการเมือง**

สตาลินปกครองโดยใช้อำนาจเด็ดขาด ใช้ระบอบการคอมมิวนิสต์ มีคณะกรรมการขององค์การทางการเมือง เรียกว่า Political Bureau หรือ Politburo และมีองค์กรย่อย ๆ คือ Orgburo (Organization Bureau of the Central Committee) คอยปฏิบัติตามนโยบายของ Politburo ซึ่งมีคณะรัฐมนตรีเป็นสมาชิกสำคัญ ผู้ที่จะเป็นสมาชิกจะต้องได้รับความไว้วางใจและมีคุณสมบัติตามที่ได้ระบุไว้ในระเบียบของพรรค

ใน ค.ศ. 1930 สตาลินเริ่มทำการกวาดล้างครั้งใหญ่ มีองค์การตำรวจลับ ลงโทษพวกที่เคยสนับสนุนเลนินและทรอทสกี ซึ่งได้ติดต่อกับสังคมนิยมในต่างประเทศ การลงโทษกระทำอย่างทารุณด้วยการลอบสังหาร ตัดสินประหารชีวิตและเนรเทศไปอยู่ไซบีเรีย ส่งเสริมบุคคลที่เป็นพรรคพวกของตนเชื้อฟังและยอมปฏิบัติตามคำสั่งของตนเท่านั้น

สตาลินรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง ลงโทษสมาชิกที่ไม่ได้รับความไว้วางใจ จึงไม่มีผู้ใดกล้าคัดค้าน มีสมาชิก 1/3 ของทั้งหมดที่ถูกปลดออกไป ความรุนแรงทางการเมืองมีมากขึ้นใน ค.ศ.

1934 - 1935 ได้มีการฆาตกรรมเซอเก คีรอฟ (Sergei Kirov) หัวหน้าพรรคประชาชนในเลนินกราด สตาลินได้อ้างว่าการฆาตกรรมคีรอฟนั้น เป็นผลงานขององค์การต่อต้านการปฏิวัติในระหว่างปี 1936 - 1938 จะมีคดีต่าง ๆ เกิดขึ้นเสมอ และผลของการสอบสวนจะลงเอยด้วยการตัดสินประหารชีวิต ใน ค.ศ. 1938 ไม่มีเพื่อนสนิทหรือพรรคพวกของเลนินมีชีวิตเหลือสักคนเดียว พวกเขาที่ถูกประหารชีวิตเหล่านี้มีทั้งข้าราชการ นายทหาร พ่อค้า ปัญญาชน ชาวนาและกรรมกร เขาจะถูกตำรวจลับ<sup>3</sup> จับและนำไปสอบสวนบังคับให้สารภาพผิด ในที่สุดก็ถูกประหารชีวิตหรือส่งไปค่ายกรรมกรพวกบอลเชวิคและพวกอื่น ๆ ร่วมชะตาเดียวกันนี้ แม้แต่พวกตำรวจลับบางคนก็ถูกสอบสวนและประหารชีวิตในข้อหาว่าทรยศต่อหน้าที่

ใน ค.ศ. 1938 สตาลินรู้สึกหวาดหวั่นต่อการมีอำนาจของพรรคนาซีในเยอรมันและพรรคฟาสซิสต์ในอิตาลี เขาพยายามสนับสนุนการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศเหล่านั้น สตาลินมีอำนาจเพิ่มขึ้นเรื่อยมา และยังมีอำนาจมากขึ้นเท่าใดก็มีคนเกลียดเพิ่มขึ้นอีก สตาลินเป็นผู้นำที่ขาดบุคลิกและคุณธรรม เขาใช้อำนาจเด็ดขาดเกินไปและยังใช้ภาษาที่เป็นสำเนียงชาวจอร์เจียน

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 สตาลินเป็นผู้นำรัสเซียร่วมกับประเทศมหาอำนาจฝ่ายพันธมิตร และเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง ได้เป็นจอมพลเร็ว และใน ค.ศ. 1945 ได้เลื่อนเป็นจอมพลพิเศษ

### **การปรับปรุงการศึกษา**

รัฐบาลสนับสนุนเยาวชนให้ได้รับการศึกษาโดยทั่วถึงกัน อบรมเยาวชนให้ยกย่องสตาลิน และเลื่อมใสลัทธิคอมมิวนิสต์ นักศึกษาจะได้รับการทดสอบความถนัด ถ้าเรียนดีจะได้รับการส่งเสริมให้เรียนทางด้านวิทยาศาสตร์ การศึกษาให้ศึกษาตามความถนัด ฝึกหัดให้ช่วยตนเอง

### **ชนชั้นในสังคม**

ทางด้านสังคมมีการแบ่งชนชั้นต่าง ๆ ได้แก่ชนชั้นสูง ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่พรรค ผู้จัดการโรงงาน เป็นต้น นอกจากนี้มีชนชั้นกลางระดับกลาง ชนชั้นกลางระดับต่ำ และชนชั้นต่ำ

### **การปรับปรุงเศรษฐกิจใน ค.ศ. 1921**

สงครามคอมมิวนิสต์ทำให้พรรคบอลเชวิคมีอำนาจขึ้น แต่ทำให้เกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจทั่วประเทศ ในระหว่าง ค.ศ. 1918 - 1920 มีประชาชนในรัสเซียตายประมาณ 7 ล้านคนด้วยโรคภัยไข้เจ็บ ความอดอยากและความหนาว พวกชาวนาไม่ยอมทำการเพาะปลูก และใน ค.ศ. 1920 - 1921 เกิดความหายนะขึ้นทั่วประเทศ ประธานาธิบดีเฮอเบิร์ต ฮูเวอร์ (Herbert Hoover) ได้เข้ามา-

---

<sup>3</sup> ตำรวจลับสังกัดกระทรวงมหาดไทย มีชื่อว่าพวก NKVD ต่อมาชื่อ MVD

ช่วยเหลือแก้ปัญหาความอดอยากในรัสเซีย<sup>4</sup> เมื่อเปรียบเทียบกับปี 1913 แล้ว ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำลงถึง 4/5 และค่าแรงงานลดลง 2/3

เลนินหาทางปรับปรุงแก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ เขารีบยุติสงครามคอมมิวนิสต์ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1921 และวางนโยบายเศรษฐกิจใหม่ (The New Economic Policy) เรียกย่อว่า NEP ในระยะแรกต้องการช่วยให้ชาวนาผลิตสินค้าทางเกษตรกรรมเพิ่มขึ้น เป็นนโยบายที่ปราณีปรานอมระหว่างลัทธิคอมมิวนิสต์กับลัทธิทุนนิยม ปรับปรุงที่นาให้ชาวนาร่วมกันเพาะปลูกได้ไม่เกิน 15 - 20 คน ชาวนามีสิทธิที่จะขายพืชผลของตนและเสียภาษีเป็นผลิตผลทางการเกษตรกรรมแทนการชำระเงินได้ในด้านการเกษตรกรรมรัฐบาลส่งเสริมให้ชาวต่างประเทศไปลงทุนช่วยเหลือชาวรัสเซียได้

นโยบายเศรษฐกิจใหม่นี้ให้เสรีภาพแก่ชาวนาและเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรมในการลงทุนผลที่ได้คือมีผลิตผลเพิ่มขึ้น ทำให้เศรษฐกิจดีขึ้นกว่าเก่า ใน ค.ศ. 1928 ผลิตผลทางการเกษตรและการอุตสาหกรรมอยู่ในระดับสูงกว่า ค.ศ. 1914

นโยบายเศรษฐกิจใหม่ ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์ตื่นตัวและมีความหวังที่จะพัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวหน้าต่อไป ผู้นำคอมมิวนิสต์ยังต้องการผูกขาดแบบนายทุนโดยใช้อำนาจทางการเมืองเข้าครอบครองการอุตสาหกรรมหนัก การธนาคารและการค้ากับต่างประเทศ

ในระยะต่อมาผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้นมากกว่าผลผลิตทางการอุตสาหกรรม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงอุตสาหกรรมให้เจริญขึ้น บุคคลสำคัญในคณะรัฐบาลแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างออกไป กล่าวคือ บุคารินเสนอให้ชาวนามีเสรีภาพในการผลิตพืชผลเพื่อความมั่งคั่งของตน แต่ทรอตสกีเสนอว่าควรจะต้องแก้ปัญหาทางด้านอุตสาหกรรมมากกว่า สตาลินให้การสนับสนุนบุคาริน คาเมเนฟและซีโนเวียฟ สนับสนุนทรอตสกี สตาลินพยายามมีอำนาจในการบริหาร และเมื่อเลนินถึงแก่กรรมแล้ว สตาลินกำจัดทรอตสกี คาเมเนฟ และซีโนเวียฟ สตาลินได้วางโครงการเศรษฐกิจ 5 ปี ซึ่งทำไว้ 3 ฉบับด้วยกัน คือ โครงการเศรษฐกิจฉบับที่ 1 (ค.ศ. 1928 - 1932) โครงการเศรษฐกิจฉบับที่ 2 (ค.ศ. 1933 - 1937) โครงการเศรษฐกิจฉบับที่ 3 (ค.ศ. 1938 - 1942)

### โครงการ 5 ปีฉบับแรก (ค.ศ. 1928 - 1932)

สตาลินจัดตั้งคณะกรรมการร่างโครงการเศรษฐกิจ 5 ปีขึ้นเป็นฉบับแรก เป็นระบบเศรษฐกิจสังคมนิยม โครงการนี้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1928 มีนโยบายปรับปรุงทางด้านอุตสาหกรรม

---

<sup>4</sup>สภาองเกรสได้ออกพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง (Immigration Act) ใน ค.ศ. 1921 จำกัดจำนวนผู้ลี้ภัยจากต่างประเทศ 3% ของอัตราเกิดของคนในชาตินั้น ๆ ที่อยู่ในสหรัฐอเมริกาตั้งแต่ ค.ศ. 1910 เป็นผลให้อัตราผู้ลี้ภัยในสหรัฐอเมริกาลดลง 1/3 ใน ค.ศ. 1930 และน้อยกว่าเมื่อก่อนสงคราม



ด้านต่าง ๆ เช่น การไฟฟ้า การเหมืองแร่เหล็กและถ่านหิน การสร้างโรงงานใหม่ ๆ การจัดหารถแทรกเตอร์ รถยนต์ รถไฟ เครื่องบิน อุปกรณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับเครื่องยนต์เพื่อพัฒนาประเทศให้เจริญขึ้น โครงการนี้รัฐบาลเตรียมเงิน 20 พันล้านดอลลาร์ พวกกรรมกรตื่นตัวในการปรับปรุงการอุตสาหกรรมด้านต่าง ๆ นี้ ผลของโครงการนี้นับว่าดี เพราะได้ผลผลิตถึง 133 เปอร์เซนต์ภายใน 5 ปี มีการจ้างนักวิศวกรและนักวิชาการจากเยอรมนี อังกฤษ สหรัฐอเมริกา เพื่อช่วยก่อตั้งโรงงานใหม่ ๆ และฝึกคนงานรัสเซียให้มีขบวนการทำงานที่ดีขึ้น

### **โครงการ 5 ปีฉบับที่ 2 (ค.ศ. 1933 - 1937)**

เมื่อโครงการ 5 ปีฉบับแรกสิ้นสุดลงในวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ. 1932 โครงการ 5 ปีฉบับที่ 2 ก็เริ่มขึ้นในทันที เป็นการแก้ไขข้อบกพร่องและความล้มเหลวบางส่วนที่พบในโครงการฉบับแรก เป็นการเปลี่ยนการส่งเสริมการผลิตทางด้านเกษตรมาเป็นทางด้านอุตสาหกรรม และจะทำให้รัสเซียเป็นประเทศมหาอำนาจ เป็นอิสระจากประเทศทุนนิยม สตาลินเร่งให้ผลิตเครื่องจักรใหม่ ๆ เพื่อใช้แทนแรงงานในการเกษตรกรรมและการอุตสาหกรรม เมื่อใช้เครื่องจักรทำงานหนัก ๆ จำนวนคนที่ใช้ในการเกษตรไม่จำเป็นต้องมีมาก แต่กลับไปใช้ในโรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งขึ้นใหม่ ๆ เหมือง และการขนส่ง โครงการฉบับที่ 2 เพิ่มผลผลิตทางด้านไฟฟ้าถึง 6 เท่า พืชผลทางเกษตรเพิ่มขึ้น 250 เปอร์เซนต์ ผลผลิตทางด้านอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น 100 เปอร์เซนต์ ประชาชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น มีการทำงานวันละ 6 ชั่วโมง

การผลิตสินค้าอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นประเภทอุตสาหกรรมหนัก สตาลินและพรรคพวกของเขาต้องการให้ประเทศรัสเซียเป็นประเทศอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว จะได้ผลิตเครื่องมือและอาวุธเพื่อป้องกันประเทศ การปฏิรูปรัสเซียทางด้านเศรษฐกิจจะต้องทำอย่างรีบด่วนเพื่อเป็นการพัฒนาประเทศอย่างรวดเร็ว

### **โครงการ 5 ปีฉบับที่ 3 (ค.ศ. 1938 - 1942)**

เป็นโครงการเพื่อพัฒนาการอุตสาหกรรมอย่างเร่งรีบ เป็นการเตรียมพร้อมทางด้านกำลังอาวุธ เพื่อต่อต้านการรุกรานของเยอรมนีและศัตรูอื่น ๆ แต่โครงการนี้ยังไม่ทันสิ้นสุดลงก็พอดีสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดขึ้นใน ค.ศ. 1939 อย่างไรก็ตามก็สันนิษฐานว่าโครงการเศรษฐกิจของสตาลินช่วยให้สามารถพัฒนาประเทศทางด้านเศรษฐกิจได้ผลดีขึ้น ประชาชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น รัฐบาลมีเงินพอที่จะผลิตอาวุธเตรียมทำสงครามต่อไป

### **การปฏิวัติทางเกษตรกรรม**

ใน ค.ศ. 1926 รัสเซียมีชาวนาถึง 78% ของประชากรทั้งหมด จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาทางด้านเกษตรกรรม

จากโครงการเศรษฐกิจ 5 ปีฉบับแรก สตาลินต้องการพัฒนาทางด้านการเกษตรโดยสิ่งเครื่องจักรใหม่ ๆ มาใช้แทนแรงงาน การจัดระบบนารวม (Collective Farms) และระบบนารัฐ (State Farm) ประชาชนส่วนใหญ่ไม่พอใจที่รัฐบาลเข้ายึดที่ดินทางการเกษตรมาเป็นของรัฐ และแบ่งให้ครอบครัว 10 เอเคอร์ เพราะไม่เพียงพอกับการครองชีพ รัฐบาลยึดที่ดินจากเจ้าของที่ดินคือพวกชาวนาที่ร่ำรวย เรียกว่าพวกคูลัค (Kulaks) เอามาเป็นของรัฐเป็นการกำจัดพวกชาวนาที่ร่ำรวย แต่พวกชาวนาร่วมมือกันต่อต้านในระบบนารวม ชาวนาทำนาร่วมกัน โดยได้ค่าแรงจากรัฐบาล แต่แต่ละคนมีสิทธิในที่ดินได้ไม่เกิน 2 เอเคอร์ มีไว้เพื่อทำการเลี้ยงสัตว์และปลูกพืชผลของตน รัฐเข้าควบคุมการผลิตและการขายพืชผล รัฐเข้าควบคุมระบบนารวมน้อยกว่านารัฐ ซึ่งรัฐเป็นเจ้าของที่ดินโดยตรง การปลูกพืชชนิดใดขึ้นอยู่กับคำสั่งของรัฐ ชาวนาที่ทำในนารัฐจะได้ค่าจ้างจากรัฐโดยตรง

ระบบนารวมเริ่มใช้ใน ค.ศ. 1929 เมื่อนาระบบนี้มาใช้ สตาลินถูกต่อต้านจากชาวนา รัฐบาลต้องทำการปราบปรามอย่างรุนแรง จับกุมลงโทษผู้ที่ทำการขัดขืน ส่งไปทำงานหนักในไซบีเรีย ประหารชีวิตการต่อต้านของชาวนา การนัดหยุดงาน ทำให้ผลิตผลที่ได้ไม่ดีเท่าที่ควร รัฐบาลต้องทำการโฆษณาปลุกปั่นและชักชวนให้ชาวนาเห็นคุณประโยชน์ในการสละที่นาให้รัฐ และการมีระบบนารวม รัฐบาลจัดตั้งสหภาพแรงงานเพื่อให้ความคุ้มครองกรรมกร จัดหาเครื่องจักรที่ทันสมัยเพื่อเป็นเครื่องผ่อนแรงในการเกษตร รัฐบาลยอมผ่อนผันให้แก่ผู้ที่ประสงค์จะออกจากรวมได้บ้าง สนับสนุนให้กรรมกรมีความขยันขันแข็งในการทำงาน ซึ่งนับได้ว่าแผนการปฏิวัติทางเกษตรกรรมของสตาลินได้ผลดี มีผลผลิตเพิ่มขึ้น

### นโยบายการต่างประเทศ

นโยบายการต่างประเทศของรัสเซียตั้งแต่ ค.ศ. 1918 จนถึง ค.ศ. 1939 เป็นปีที่สงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดขึ้นนั้น เป็นเรื่องยากที่จะเข้าใจความมุ่งหมายที่แท้จริงได้ เพราะรัสเซีย ต้องการที่ดินแดนเพิ่มขึ้นกว่าเดิมและต้องการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ออกไปทั่วโลก ในการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์นั้น รัสเซียจะต้องมีวิธีการต่าง ๆ ซึ่งบางครั้งอาจไม่จริงใจต่อกันก็ได้ นโยบายการต่างประเทศของรัสเซียมักมีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบายภายในประเทศด้วย รัสเซียต้องการทำลายระบอบทุนนิยมและจักรวรรดินิยมออกไป สนับสนุนให้มีการปฏิวัติสังคมนิยมในประเทศต่าง ๆ ในขณะเดียวกันประเทศพันธมิตรที่มีฐานะเป็นทุนนิยมก็พยายามต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ไม่ให้ขยายตัวเข้าไปในเขตยุโรป ตะวันตกและหาทางป้องกันเรื่อยมา ด้วยเหตุนี้ประเทศมหาอำนาจตะวันตกจึงยังไม่รับรองรัฐบาลใหม่ของรัสเซียในระยะแรก

ภายหลังการปฏิวัติของเลนิน รัฐบาลรัสเซียเรียกร้องให้มีสันติภาพและให้ความเสมอภาคแก่คนทุกเชื้อชาติในการดำเนินชีวิต ยกเลิกหนี้สินและสัญญาที่เคยทำไว้กับต่างประเทศ ทางด้าน

สันติภาพนั้น รัสเซียต้องการเจรจาสงบศึกกับเยอรมนีและถอนกำลังทหารออกไป ทรอทสกีเป็นผู้แทนรัฐบาลไปร่วมเจรจาลงนามในสนธิสัญญาเบรสลิตอฟท์ เมื่อวันที่ 3 มีนาคม ค.ศ. 1918 ตามสนธิสัญญานี้ รัสเซียต้องเสียดินแดนไป 1/4 ของดินแดนทั้งหมด ต้องสูญเสียยูเครน โปแลนด์ ลิทัวเนีย เอสโทเนีย ลัตเวีย และฟินแลนด์ สูญเสียดินแดนที่มีค่าทางการค้าและเศรษฐกิจแก่มหาอำนาจกลาง เสียเมืองคาร์ (Kars) และบาตุม (Batum) ในเขตปลายตะวันออกของทะเลดำให้แก่เตอร์กิชชาวรัสเซียผู้รักชาติมีความรู้ดีกว่าสนธิสัญญานี้เป็นสนธิสัญญาที่รุนแรงมาก พวกเขาบอกเชอคต้องการเจรจาไม่ให้เสียดินแดนเหล่านี้ไป ในระยะแรกได้ประกาศหลักการไม่ยอมทำสงคราม และไม่ยอมลงนามในสนธิสัญญาสันติภาพ (No War, No Peace) แต่ในที่สุดก็จำยอม ในระบอบมาสนธิสัญญานี้ถูกยกเลิกไปเมื่อเยอรมนีแพ้สงครามโลกครั้งที่ 1 ประเทศรัสเซียต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยว ประเทศพันธมิตรต่างก็ไม่พอใจที่รัสเซียแยกलगนามในสนธิสัญญาสงบศึกเสียก่อน และยังโฆษณาปลุกปั่นให้กรรมกรในประเทศต่าง ๆ ทำการปฏิวัติต่อต้านรัฐบาล ประเทศพันธมิตรจึงต้องการที่จะลงโทษรัสเซียและทำลายล้างระบอบคอมมิวนิสต์ กล่าวคือเมื่อมีสงครามกลางเมืองระหว่างรัสเซียขาวและรัสเซียแดง ประเทศพันธมิตรจะส่งกองทหารเข้าไปช่วยพวกรัสเซียขาว แต่ก็ไม่เป็นผลสำเร็จ ถึงกระนั้นกลุ่มประเทศพันธมิตรก็ยังไม่ยอมรับรัฐบาลของโซเวียต

โซเวียตรู้ดีว่าการจัดตั้งคอมมิวนิสต์สากลครั้งที่ 3 (Third Communist International) ที่กรุงมอสโกใน ค.ศ. 1919 โดยมีวัตถุประสงค์ให้มีการปฏิวัติในหมู่พวกกรรมกรของโลกนั้น ทำให้ประเทศต่าง ๆ ขาดความไว้วางใจโซเวียตและตัดความสัมพันธ์ทางการทูต โซเวียตจึงเปลี่ยนโฉมหน้าไปจากเดิม ผู้นำของโซเวียตเห็นความจำเป็นที่จะต้องเจริญสัมพันธ์ไมตรีทางการค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน และจะได้ทำการเผยแพร่ความคิดทางการเมืองไปด้วย โซเวียตได้เจริญสัมพันธ์ไมตรีกับเยอรมนี และเยอรมนีก็รับรองรัฐบาลโซเวียตใน ค.ศ. 1922 อังกฤษรับรองใน ค.ศ. 1924 หลังจากเจรจาทางการทูตกับสหรัฐอเมริกาแล้ว โซเวียตก็ได้รับการรับรองจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกาใน ค.ศ. 1933 โซเวียตหันมาเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศต่าง ๆ เหมือนเดิม และเพื่อผลประโยชน์ทางการค้า โซเวียตลงนามในกติกาสัญญาไมรุกรานต่อกันกับ 14 ประเทศ และลงนามในกติกาสัญญา Briand-Kellogg Pact ใน ค.ศ. 1928 และใน ค.ศ. 1934 รัสเซียก็เข้าเป็นสมาชิกสันนิบาตชาติ

ทางด้านเยอรมนีนั้น หลังจากที่ฮิตเลอร์มีอำนาจในประเทศเยอรมนีแล้ว สตาลินเกรงว่าลัทธินาซีของฮิตเลอร์อาจจะแพร่เข้ามาในโซเวียต ด้วยเหตุนี้สตาลินจึงหันมาผูกมิตรกับฝรั่งเศสเพื่อต่อต้านลัทธินาซีและฟาสซิสต์ แต่ก่อนที่สงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดขึ้น สตาลินก็หันไปเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับเยอรมนี

## การประชุมสันติภาพ

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 1 ยุติลงนั้นได้มีการประชุมสันติภาพขึ้นในกรุงปารีส เมื่อปลายปี 1918 การประชุมครั้งนี้ประกอบด้วยผู้แทนของฝ่ายพันธมิตรเท่านั้น โซเวียตรัสเซียเป็นประเทศหนึ่งในกลุ่มประเทศพันธมิตร แต่โซเวียตรัสเซียไม่ได้รับเชิญให้เข้าร่วมประชุมด้วย ทำให้รัสเซียผิดหวังในอันที่จะเรียกร่องสันติภาพโดยที่ไม่ต้องเรียกร่องค่าปฏิกรรมสงคราม และผนวกดินแดนแต่อย่างใด

## การเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์

หลังจากที่เลนินแก้ปัญหาสงครามกลางเมืองเรียบร้อยแล้ว พรรคบอลเชวิคให้การสนับสนุนการปฏิวัติและเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ในต่างประเทศ ภายหลังสงคราม สังคมและเศรษฐกิจเสื่อมลงทั่วยุโรป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศมหาอำนาจกลาง ทำให้ประชาชนมีความเห็นว่าการปกครองและการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ เปิดโอกาสให้พรรคคอมมิวนิสต์ตื่นตัวและเข้าไปมีอิทธิพลได้

ในต้นเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1918 ก่อนที่เยอรมนีจะยอมแพ้อย่างเป็นทางการ กลุ่มคอมมิวนิสต์ซึ่งประกอบด้วยพวกกรรมกรหัวรุนแรงและกลุ่มปัญญาชนได้จัดตั้งสภาบริหารของผู้แทนกรรมกรและทหารในเมืองต่าง ๆ ในเยอรมนี ในเดือนมกราคม ค.ศ. 1919 พวกคอมมิวนิสต์ได้ทำการรัฐประหารในเบอร์ลิน และในเดือนเมษายนได้เรียกร่องที่จะยึดการปกครองในบาวาเรีย ตลอดปี 1919 พวกคอมมิวนิสต์ได้ก่อความวุ่นวายในออสเตรีย และในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1919 พวกคอมมิวนิสต์สนับสนุนเบลาคูน (Bela Kun) โค่นล้มรัฐบาลเสรีนิยมของฮังการี และจัดตั้งสาธารณรัฐโซเวียตฮังการีขึ้น (Hungarian Soviet Republic) การปฏิวัติเหล่านี้ถูกกองทัพปราบลงได้สำเร็จ ยกเว้นในฮังการี เบลาคูนมีอำนาจปกครองเป็นเวลา 6 เดือน<sup>5</sup>

ในต้นปี 1914 เลนินต้องการจัดตั้งกลุ่มสังคมนิยมเพื่อการปฏิวัติโลก ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1919 เขาได้จัดตั้งองค์การคอมมิวนิสต์สากลครั้งที่ 3 ขึ้น (The Third Communist International) ที่มีอัลคอร์องค์การนี้มีชื่อเรียกว่าโคมินเทอรัน (Comintern) มีจุดมุ่งหมายเพื่อเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ จัดระเบียบต่าง ๆ และสนับสนุนการปฏิวัติเพื่อทำลายลัทธิทุนนิยม มี กริกอริ ซิโนเวียฟ (Grigori Zinoviev)<sup>6</sup> เป็นหัวหน้า เลนินมีความเชื่อว่าลัทธิทุนนิยมนั้น ขึ้นอยู่กับการมีอาณานิคมมาก สมาคมโคมินเทอรันเรียกร่องให้มีการปฏิวัติในประเทศอาณานิคมทั้งหลาย จากคำสอนของเลนิน คอมมิวนิสต์

<sup>5</sup>Langer: *Western Civilization*, Harper & Row Publishers, New York, 1975, p.323

<sup>6</sup>เป็นเพื่อนร่วมงานที่ใกล้ชิดของเลนิน และเดินทางกลับจากสวิสเซอร์แลนด์พร้อมกันใน ค.ศ. 1917

เริ่มก่อตั้งพรรคสังคมนิยมในประเทศต่าง ๆ จนกลายเป็นพรรคคอมมิวนิสต์แห่งชาติและทำการติดต่อกับ สหภาพโซเวียต วิธีการนี้ได้ผลสำเร็จในหลายประเทศ โดยเฉพาะในเยอรมนี

กลุ่มต่อต้านคอมมิวนิสต์ไม่รู้จักการปราบศัตรูให้หมดสิ้นไป ด้วยเหตุนี้จึงเกิดการจลาจลขึ้นทั่วไป มีการนัดหยุดงานและเดินขบวน โดยได้รับความสนับสนุนจากสหภาพโซเวียต และในวันกรรมกร (May Day) ใน ค.ศ. 1919 Zinoviev ได้แถลงต่อพรรคคอมมิวนิสต์ของตนว่า ภายใน 1 ปีเขาจะ ทำให้ยุโรปทั้งหมดกลายเป็นคอมมิวนิสต์ ต่อจากนั้นจะขยายตัวไปในสหรัฐอเมริกา ทวีปเอเชีย และดินแดนอื่น ๆ ในโลก

สหภาพโซเวียตทำการโฆษณาให้มีการปฏิวัติเกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ เช่นในประเทศจีน เมื่อ ค.ศ. 1927 เป็นต้น สหภาพโซเวียตได้จัดการประชุมจนถึง ค.ศ. 1928 จึงได้หยุดชะงัก ไปชั่วคราว และมาเริ่มประชุมใหม่ใน ค.ศ. 1935 แต่ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 สหภาพนี้ ถูกยุบไป เนื่องจากโซเวียตต้องการเอาใจประเทศพันธมิตรอื่น ๆ ที่นิยมการปกครองตามระบอบ ประชาธิปไตย สหภาพนี้เริ่มฟื้นตัวใหม่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2

### สัมพันธภาพกับประเทศในยุโรปตะวันตก

หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 1 สิ้นสุดลงแล้ว ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปได้จัดการประชุม เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของยุโรปที่เมืองเจนีวา เมื่อวันที่ 10 เมษายน ค.ศ. 1922 นับว่าเป็นความร่วมมือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการประชุมครั้งนี้เยอรมนีและรัสเซียได้รับเชิญให้เข้าร่วมประชุมด้วย เพื่อช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศทั้งสอง ดังนั้นในการประชุมจึงพิจารณาถึงปัญหาค่าปฏิกรรม สงครามของเยอรมนี และการให้รัสเซียเข้าร่วมในการฟื้นฟูยุโรป รัสเซียเองก็มีเศรษฐกิจตกต่ำ มากในระบอบนั้นต้องการที่จะฟื้นฟูเศรษฐกิจของตนบ้าง และเห็นว่าเยอรมนีเองก็ถูกบีบคั้นจากสนธิ- สัญญาแวร์ซายส์ ซึ่งฝ่ายสัมพันธมิตรเป็นผู้ร่าง เยอรมนีมีเศรษฐกิจตกต่ำและถูกลดกำลังอาวุธ และเป็นศัตรูกับฝ่ายสัมพันธมิตร ถ้าทั้ง 2 ประเทศเจริญสัมพันธไมตรีต่อกันก็อาจจะช่วยให้มี การฟื้นฟูเศรษฐกิจดีขึ้น ด้วยเหตุนี้รัสเซียจึงลงนามในสนธิสัญญารูปาลโลกกับเยอรมนีในเดือนเมษายน ค.ศ. 1922 จากสนธิสัญญานี้ รัสเซียและเยอรมนีมีความสัมพันธ์ทางการทูตและการค้า ทำให้ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางด้านเศรษฐกิจร่วมมือกันต่อต้านอังกฤษและฝรั่งเศส นอกจากนี้เยอรมนี และรัสเซียยังให้ความร่วมมือทางทหารเป็นอย่างดี กล่าวคือให้เยอรมนีแอบทดลองอาวุธและฝึกหัดทหาร ในเขตของรัสเซีย เป็นเหตุให้เยอรมนีสามารถปรับปรุงการทหารได้เร็วยิ่งขึ้น เมื่อเยอรมนีผูกมิตร กับรัสเซีย ทำให้รัสเซียไม่อยู่อย่างโดดเดี่ยว และกีดกันไม่ให้อังกฤษและฝรั่งเศสสามารถดึงเยอรมนี ไปเป็นมิตร

เยอรมนีผูกมิตรกับรัสเซียได้ไม่นาน เยอรมนีก็หันไปร่วมมือกับฝ่ายสัมพันธมิตร กล่าวคือ

ให้ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจตามแผนการดอร์ส (Dawes' s Plan) แผนการฉียง (Young' s Plan) และสนธิสัญญาโลคาร์โน (Locarno) ใน ค.ศ. 1925 รุสเซียจึงต้องลงนามในสนธิสัญญาเบอร์ลินกับเยอรมนีใน ค.ศ. 1926 เป็นการยืนยันว่าจะปฏิบัติตามสนธิสัญญาราลโล

ใน ค.ศ. 1934 เมื่อฮิตเลอร์มีอำนาจและเป็นผู้นำเยอรมนีนั้น ฮิตเลอร์มีนโยบายที่จะสร้างเยอรมนีให้เป็นมหาอำนาจจักรโดยการขยายอาณาจักรของตนออกไปให้กว้างขวาง เข้ายึดดินแดนที่มีชาวเยอรมันอาศัยอยู่ เช่นรวมออสเตรีย ยึดดินแดนในเชคโกสโลวาเกีย เป็นต้น รุสเซียจึงหาทางป้องกันการรุกรานของเยอรมนี โดยการหันไปร่วมมือกับฝรั่งเศสและอังกฤษเพื่อเป็นแรงช่วยต่อต้านเยอรมนี รุสเซียได้เป็นสมาชิกสันนิบาตชาติใน ค.ศ. 1934 และในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1935 ได้ลงนามในสนธิสัญญากับฝรั่งเศสเพื่อช่วยให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งทางด้านทหารและเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังได้จัดทำสนธิสัญญาช่วยเหลือเชคโกสโลวาเกียอีกด้วย

หลังจากที่ฮิตเลอร์รวมออสเตรียและเชคโกสวาเกียได้แล้ว ก็พยายามเข้ายึดครองดินแดนอื่น ๆ อีก ในที่สุดก็คิดที่จะเข้ารุกรานโปแลนด์ ฮิตเลอร์คาดการณ์ว่าการเข้ารุกรานโปแลนด์ครั้งนี้ อาจทำให้อังกฤษและฝรั่งเศสต่อต้าน รุสเซียคงจะเข้าช่วยเหลืออังกฤษและฝรั่งเศส ฮิตเลอร์ไม่ต้องการทำสงคราม 2 ด้าน จึงพยายามหาทางผูกมิตรกับรุสเซีย อังกฤษและฝรั่งเศสต้องการเป็นพันธมิตรกับรุสเซีย จึงส่งผู้แทนไปเจรจาขอความช่วยเหลือต่อต้านเยอรมนี แต่รุสเซียตกลงกับเยอรมนีลงนามในสนธิสัญญาไม่รุกรานซึ่งกันและกันเมื่อวันที่ 23 สิงหาคม ค.ศ. 1939 ซึ่งตกลงกันว่าทั้งสองประเทศจะไม่รุกรานซึ่งกันและกัน และจะวางตนเป็นกลาง ถ้าฝ่ายใดเข้ารุกรานประเทศอื่น และถ้าเยอรมนীরุกรานโปแลนด์รุสเซียจะได้ส่วนหนึ่งของโปแลนด์ และจะได้ดินแดนบนฝั่งทะเลบอลติกได้แก่ ลัตเวีย เอสโทเนีย และฟินแลนด์ ผลจึงปรากฏอย่างแน่ชัดว่ารุสเซียต้องการขยายอาณาเขตของตนมาถึงฝั่งทะเลบอลติก แต่ถูกมหาอำนาจตะวันตกขัดขวางไว้เพราะเกรงว่ารุสเซียจะมีอำนาจมากเกินไป ด้วยเหตุนี้รุสเซียจึงหันมาเป็นพันธมิตรกับเยอรมนีเพราะจะช่วยให้ตนได้ดินแดนตามที่ต้องการ

### สัมพันธภาพกับตะวันออกไกล

รุสเซียต้องการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ออกไปทั่วโลก ให้การสนับสนุนลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศต่าง ๆ ในเขตตะวันออกไกล ได้แก่มองโกเลีย และจีน เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันรุสเซียต้องการกำจัดอิทธิพลของมหาอำนาจตะวันตกในประเทศจีนเพื่อความปลอดภัยของตนและการหาโอกาสเข้าไปมีอิทธิพลในประเทศจีนได้ต่อไป

รุสเซียใช้นโยบายเจรจาทางการทูตกับรัฐบาลจีน สัญญาว่าจะไม่ขยายดินแดนเข้าไปในจีน และในขณะที่เดียวกันก็สนับสนุนพวกก๊กมินตั๋งให้ทำการต่อต้านรัฐบาลจีน พวกก๊กมินตั๋งมี ดร.ซุนยัตเซ็น

เป็นหัวหน้า ไม่ต้องการที่จะร่วมมือกับคอมมิวนิสต์ รัสเซียให้การสนับสนุน เจียงไคเช็ค เพื่อให้เป็นพรรคพวกเดียวกับตน แต่เจียงไคเช็คได้ทำรัฐประหารเมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 1926 จับกุมและจำกัดจำนวนสมาชิกของพรรคคอมมิวนิสต์ รัสเซียสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ให้ทำการต่อต้านเจียงไคเช็ค แต่ถูกรัฐบาลปราบอย่างรุนแรงใน ค.ศ. 1918 และสลายตัวไปชั่วระยะหนึ่ง ตั้งแต่บัดนั้นมาจีนก็ตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับรัสเซีย

การที่รัสเซียเข้าแทรกแซงกิจการภายในของจีนนี้ ทำให้จีนอ่อนแอลง จีนได้ทำการประท้วงโซเวียตโดยเข้าโจมตีสถานกงสุลรัสเซียและทำลายเอกสารสำคัญ ตลอดจนเข้ายึดทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือ โซเวียตทำการโต้ตอบ จีนเป็นฝ่ายปราชัย รัสเซียต้องการกำจัดอิทธิพลของญี่ปุ่นในจีน รัสเซียจึงเจริญสัมพันธไมตรีทางการทูตกับญี่ปุ่นใน ค.ศ. 1932 และหาทางผูกมิตรกับประเทศอื่นคือสหรัฐอเมริกา

### **สัมพันธภาพกับสหรัฐอเมริกา**

ในระยะเวลาที่ญี่ปุ่นเข้ามาบีบบังคับในจีนนั้น สหรัฐอเมริกาไม่พอใจญี่ปุ่นเช่นกัน เพราะทั้ง 2 ประเทศแข่งขันทางการค้าและเศรษฐกิจในตะวันออกไกล รัสเซียต้องการได้สหรัฐอเมริกาช่วยต่อต้านญี่ปุ่น รัสเซียจึงเจริญสัมพันธไมตรีทางการทูตกับสหรัฐอเมริกาใน ค.ศ. 1933 สหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและสังคมแก่รัสเซีย ส่งเสริมการค้า แต่สหรัฐอเมริกาก็รังเกียจสมาคมคอมมิวนิสต์ของรัสเซีย

### **รัสเซียกับสงครามกลางเมืองในสเปน**

สงครามกลางเมืองเกิดขึ้นในสเปน เมื่อ ค.ศ. 1936 ระหว่างรัฐบาลสเปนซึ่งเป็นฝ่ายซ้ายกับนายพลฟรังโก (Franco) ซึ่งเป็นฝ่ายขวา รัสเซียส่งเสบียง อาวุธและทหารไปช่วย ทั้งนี้เพื่อทดลองกำลังทหารและอาวุธที่ได้สะสมไว้ แต่ในที่สุดรัฐบาลสเปนเป็นฝ่ายปราชัย เนื่องจากนายพลฟรังโกได้รับความช่วยเหลือจากกองทัพของเยอรมนีและอิตาลี

## บทสรุป

หลังจากที่พรรคบอลเชวิคหรือคอมมิวนิสต์รัสเซียเข้ายึดอำนาจการปกครองแล้ว ก็เกิดสงครามกลางเมืองอันเนื่องมาจากการต่อต้านของประชาชนบางกลุ่มที่ไม่นิยมการปกครองในระบอบคอมมิวนิสต์ รัฐบาลต้องส่งกองทหารไปปราบกลายเป็นสงครามกลางเมืองระหว่างรัสเซียขาวและรัสเซียแดง ในระหว่าง ค.ศ. 1918 - 1920 พวกรัสเซียขาวได้รับความช่วยเหลือจากมหาอำนาจตะวันตก ได้แก่ อังกฤษ ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น แต่ในที่สุดรัสเซียขาวก็เป็นฝ่ายพ่ายแพ้

ในระหว่าง ค.ศ. 1921 - 1928 เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นคือ การจัดระเบียบการเมืองและเศรษฐกิจแผนใหม่เพื่อช่วยให้ประชาชนมีความกินดีอยู่ดีขึ้น และใน ค.ศ. 1922 ได้ตั้งชื่อประเทศใหม่ว่า สาธารณรัฐโซเชี่ยลลิสต์โซเวียตรัสเซีย ต่อมาในเดือนมกราคม ค.ศ. 1924 เลนินถึงแก่กรรม เปิดโอกาสให้มีการแข่งขันกันระหว่างสตาลินและทรอตสกีในการเป็นผู้นำคนต่อไป และสตาลินเป็นฝ่ายได้ชัยชนะ

ในยุคที่สตาลินปกครองประเทศนั้น เป็นจุดของการวางโครงการปรับปรุงเศรษฐกิจ (ค.ศ. 1929 - 1939) สตาลินได้จัดการปรับปรุงประเทศทางด้านเศรษฐกิจให้ดีขึ้นกว่าเดิม กล่าวคือ ทางด้านการเกษตร จัดให้มีระบบนารวม (Collective Farms) และระบบนารัฐ ที่นาเป็นของรัฐ ให้ชาวนาทำนารวมกัน นอกจากนี้ได้มีการปรับปรุงทางการศึกษา การปกครองโดยรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง การอุตสาหกรรม ปรับปรุงการทหารให้พ้นจากการรุกรานของต่างชาติ รัฐบาลมีอำนาจควบคุมเศรษฐกิจ การค้า การเกษตร เครื่องบริโภครูปโภค ตั้งแต่ ค.ศ. 1936 เป็นต้นไป สตาลินใช้รัฐธรรมนูญใหม่และปกครองตามระบอบเผด็จการ

ทางการต่างประเทศนั้น ตามสนธิสัญญาเบอร์ส - ลิตอฟสกี ที่รัสเซียทำกับเยอรมนีเมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 1918 นั้น รัสเซียได้ดินแดนแถบชายฝั่งทะเลบอลติกและส่วนหนึ่งของโปแลนด์

เลนินต้องการให้รัสเซียเป็นประเทศมหาอำนาจ ในระยะแรก ๆ คือระหว่าง ค.ศ. 1917 - 1921 รัสเซียรักษาสันติภาพกับทุกประเทศ เนื่องจากรัสเซียไม่เข้มแข็งที่จะทำสงคราม ต่อจากนั้นก็ใช้วิธีการก่อวชนชั้นกรรมาชีพในเยอรมนีให้ทำการต่อต้านรัฐบาล

ค.ศ. 1921 - 1928 รัสเซียมีสัมพันธภาพกับประเทศต่าง ๆ ได้ลงนามในสนธิสัญญาทางไมตรีและพาณิชย์กับนานาประเทศ เยอรมนีให้การรับรองรัฐบาลใหม่ของรัสเซีย เมื่อ ค.ศ. 1922 อังกฤษ ฝรั่งเศส อิตาลี รับรองใน ค.ศ. 1924 และสหรัฐอเมริการับรองใน ค.ศ. 1934 รัสเซียลงนามในสนธิสัญญาพันธมิตรกับเยอรมนี คือสนธิสัญญาเบอร์ลินใน ค.ศ. 1926 และทำการเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศอื่น ๆ เป็นการป้องกันประเทศพันธมิตรตะวันตกไม่ให้เข้ามาแทรกแซง



กิจการภายในของรัสเซีย ในขณะที่เดียวกันตั้งสมาคมโคมิเนเทอร์นเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ในต่างประเทศ ค.ศ. 1928 - 1933 เศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ทำให้พวกกรรมกรหันมาสนับสนุนลัทธิคอมมิวนิสต์กันมาก ตั้งแต่ ค.ศ. 1934 นโยบายการต่างประเทศเปลี่ยนไป กล่าวคือหันไปร่วมมือกับมหาอำนาจ ตะวันตกเพื่อต่อต้านเยอรมนี เนื่องจากเกิดความไม่ไว้วางใจนโยบายการต่างประเทศของฮิตเลอร์ ผู้นำเผด็จการของเยอรมัน รัสเซียร่วมมือกับฝรั่งเศสลงนามในสนธิสัญญาเมื่อ ค.ศ. 1935 เป็น สนธิสัญญาที่จะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ต่อจากนั้นรัสเซียก็โฆษณาลัทธิคอมมิวนิสต์ไปใน ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศในทวีปเอเชีย รัสเซียเข้าช่วยเหลือพรรคคอมมิวนิสต์ ในต่างประเทศ เช่น เข้าไปร่วมสงครามกลางเมืองในสเปนเมื่อ ค.ศ. 1936 โดยเข้าข้างรัฐบาลซึ่งเป็นฝ่ายซ้ายต่อสู้กับนายพลฟรังโก ซึ่งเป็นฝ่ายขวา แต่ในที่สุดรัฐบาลคอมมิวนิสต์เป็นฝ่ายพ่ายแพ้ นอกจากนี้รัสเซียยังมีบทบาทในจีน สนับสนุนให้มีการจลาจลต่อต้านรัฐบาลและกีดกันญี่ปุ่นไม่ให้มี อิทธิพลในประเทศจีน โดยพยายามเข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของจีน และเจริญสัมพันธไมตรี กับสหรัฐอเมริกาซึ่งขัดผลประโยชน์กับญี่ปุ่นอยู่แล้ว

ใน ค.ศ. 1939 รัสเซียได้ลงนามในกติกาสัญญาไม่รุกรานกับเยอรมนี เป็นการแบ่งเขตอิทธิพล ในโปแลนด์ ในกรณีที่เยอรมนีรุกรานโปแลนด์รัสเซียจะไม่ขัดขวางเยอรมนีแต่ประการใด และจะได้ โปแลนด์ครึ่งหนึ่งกับดินแดนแถบชายฝั่งทะเลบอลติคตามความประสงค์ เป็นการแสดงให้เห็นว่า นโยบายการต่างประเทศของรัสเซียไม่แน่นอนทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ของตนในการที่จะเข้าข้าง ฝ่ายใด

### คำถามทบทวน

1. นโยบายการต่างประเทศของรัสเซียหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 เป็นผลดีและผลเสียต่อ ยุโรปอย่างไร จงวิจารณ์
2. นโยบายเศรษฐกิจของสตาลินนำความเจริญมาอยู่ประเทศอย่างไรบ้าง
3. เปรียบเทียบการปกครองของเลนินและสตาลิน

# EUROPE AFTER WORLD WAR I

German Empire, 1914

Austro-Hungarian Empire, 1914

Russian Empire, 1914

Ottoman Empire, 1914

Disputed areas after Treaty of Versailles



ยุโรปหลังสงครามโลกครั้งที่ 1